

14. Див. детальн.: Литвин О.П. Кримінально-правова охорона громадської безпеки і народного здоров'я : Монографія / О.П. Литвин. – К. : РВВ КІВС, ВКФ “Сатсанга” 1998. – С.252, 253.
15. Литвин О.П. Кримінально-правова охорона екологічної й громадської безпеки та безпеки здоров'я населення України: Монографія. / О.П. Литвин. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. – С. 421, 422.

Рецензент: д.ю.н., професор Осадчий В.І.

УДК 343.9

Скригонюк М.І.,

к.ю.н., доцент кафедри криміналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПЛЕБСОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ФЕНОМЕНУ «П'ЯТИХВИЛИННОЇ СЕНСАЦІЇ»

У статті в плебсологічному аспекті досліджуються теоретико-практичні питання впливу на людські маси новітньої піар-технології телевізійних сюжетів, що сформатовані на основі феномену "п'ятихвилинної сенсації".

В статье в плебсологическом аспекте исследуются теоретико-практические вопросы влияния на человеческие массы новейшей пиар-технологии телевизионных сюжетов, которая создана на основе феномена «пятиминутной сенсации».

The article in plebsological aspect studied theoretical and practical issues of human impact on the mass of the latest PR technology television spots that formatted based on the phenomenon of "five minutes sensations".

Постановка проблеми. Нині в Українському масовому суспільстві як на теренах пострадянського простору взагалі, досить активно функціонує феномен «п'ятихвилинної сенсації» (лат. *sensation* – відчуття) – сильного, приголомшливого враження, яке справляє на емоційну сферу майже кожного телеглядача як людини, а відповідно, і громадськості певна соціальна подія, що зведена тележурналістами у форму художньо-документального сюжету та інтерпретується у кшталті підтвердженої версії їхнього розслідування. Водночас істинний плебсологічний вимір сутності короткометражних телевізійних сюжетів, створених на базі феномену «п'ятихвилинної сенсації», може бути визначений завдяки з'ясуванню його головної професійної мети. А такою, як вважають високопрофесійні тележурналісти, є миттєве донесення до уваги суспільства достовірних відомостей щодо проблем незахищеності природи, а також прав і свобод людини і громадянина від суспільства і держави. До даної сфери проблем слід віднести питання: боротьби з корупцією, хабарництвом, незаконним обігом наркотичних засобів, а також торгівлею людьми, кіберзлочинністю і т.д. Зазначена тематика в даний час

активно обговорюється також і у вузькому колі української еліти. І тих, й інших до відповідних роздумів зумовлює та одна причина, що Україна позаправова держава.

Виклад основного матеріалу. Феномен «п'ятихвилинної сенсації» у його практичному, тобто телевізійному форматі не є евристичним відкриттям, а отже, має певні притаманні просторово-часові витоки та властиві етапи розвитку. Так, це фактично колишній короткометражний документальний фільм (виготовлений завдяки невеликій кількості метрів плівки) з радянським ідеолого-патріотичним (німецько-фашистським і т.п.) змістом, що був названий у простонароді, у другій половині ХХ ст. «ролик».

В умовах сучасної української державності феномен «п'ятихвилинної сенсації» з його суто практичним – телевізійним змістом активно використовується як в межах державного, так й приватного телересурсу. Наприклад, 25 березня 2012 р. о 20.00 по телеканалі «Інтер» демонструвався зазначеного виду сюжет про недобросовісних забудовників та 120 тисяч українців, які вклали гроші в будівництво квартир і залишилися потерпілими від дій шахраїв-будівельників. Сюжети «п'ятихвилинної сенсації» як вид позитивного телефільму вдало застосовують і тележурналісти програми «Гроші» телеканалу «1+1».

Втім, феномен «п'ятихвилинної сенсації», у практичній, тобто телевізійній сфері його реалізації з плебсологічного погляду, активно набуває дещо фальсифікованої сутності і тяжіє за своїми ознаками до концепції нових піар-технологій та залишається істинним лише в межах форми.

Чому працівники телебачення зловживають та нав'язують суспільству фальсифікований феномен «п'ятихвилинної сенсації»? Адже саме вони застосовують відповідний оперативний соціально-психологічний механізм як незвичайний спосіб впливу на телеглядача, а отже, й на людські маси. Хто розробив і кому вигідна зазначена піар-технологія впливу на свідомість Українського народу? А можливо метою її застосування є відволікання уваги громадськості від тих актуальних політичних та право-державотворчих проблем, до яких нині прикута увага майже чи не кожного громадянина України (незалежно від його національності). З іншого боку, усе надто просто – юридично значима подія, що мала і продовжує мати для суспільства вагоме, можливо навіть історичне або епохальне значення (не рідко як результат злочину чи боротьби кланів), яка згодом послугує основою для створення схеми п'ятихвилинного сенсаційного відеофільму та визначить його ідейно-художній зміст:

- «творча» діяльність групи тележурналістів щодо створення відеофільму з частковим або повністю вигаданим сюжетом, що матиме загальне зацікавлення та раптове обурення у телеглядача;
- безпосереднє демонстрування сюжету по одному з каналів телебачення;

– масовий психологічний вплив сюжету відеофільму на частину суспільства.

Плебсологічні принципи засвідчують, що піар-сюжети на основі феномену «п'ятихвилинної сенсації», після їх перегляду телеглядачами, викликають загальне зацікавлення та початково закономірно вражають, у психологічному розумінні, майже кожного з них. Йдеться, звичайно ж, про масовий психологічний вплив на емоції, волю, пам'ять мільйонів телеглядачів. Так, як показали наші соціологічні дослідження сюжет «п'ятихвилинної сенсації» закономірно початково вражає, у психологічному розумінні, 80% телеглядачів, у тому числі фахівців природничих, технічних та гуманітарних наук. У цьому випадку має місце оперативний, тобто миттєвий вплив на стан масової свідомості частини українського суспільства. Небезпека негативної дії піар-сюжету «п'ятихвилинної сенсації» на людські маси підсилюється за рахунок функціонування Інтернет-мережі. Психологічним збудником у даному разі для Інтернет користувачів слугує «поштовий зв'язок ОБС», у тому числі з використанням мобільного телефонного контакту.

Є зрозумілим, що телесюжет піар-феномену «п'ятихвилинної сенсації» дієво використовуються у гонитві за особистою славою тележурналіста і його матеріальною винагородою, відповідно, й популяризацією тієї чи іншої телепередачі, а, власне кажучи й самого телеканалу. Наприклад, застосовують піар-феномен «п'ятихвилинної сенсації», щоправда з деякими елементами новизни (час демонстрування відеофільму збільшено у середньому до 8 хвилин), і фахівці тієї ж таки телепередачі «Гроші» телеканалу «1+1», зокрема, ведучий тележурналіст С. Мальнев та його колеги. Так, тележурналісти підшуковують актуальні для українського суспільства ті соціально-значимі події, що потребують правової оцінки і викликають позитивний або негативний осуд громадськості та «творчо переробляють» їх у вигідному для себе сюжеті. Головне будь-якою ціною, у тому числі і завдяки системі різноманітного моделювання, фантазії, явних перебільшень, імітації соціологічних досліджень, і навіть звичайного обману та ін. видати телеглядачеві приголомшуючий факт. І це при відсутності процесу справжнього об'єктивного журналістичного розслідування. Одним словом – наявне суцільне інсценування. Вчасно буде додати до висловленого, про непродуманий, легковажний, тобто безвідповідальний підхід окремих тележурналістів до оцінки кінцевих результатів своєї роботи. Йдеться також про зміст запитань державним та політичним діячам під час проведення конференцій, зустрічей і т. ін., коли здогади тележурналістів оприлюднюються у формі запитань, що характеризують начебто явні ознаки виявлених ними злочинів, що в кінцевому результаті нерідко призводить до негативних наслідків для самих митців. Прикладом тут може послугувати запитання тележурналіста Олега Дейнеки, поставлене ним 21 грудня 2011 р. Президенту України В.Ф. Януковичу під час річної прес-конференції. Несхвальні результати інколи очікують також і окремих

громадян – головних героїв телевізійних сюжетів, піар-феномену «п'ятихвилинної сенсації». Згадаймо подальшу долю підприємця Скрипки, який нині перебуває під вартою в одному зі слідчих ізоляторів м. Харкова. А можливо вжитими заходами, у тому числі оперативно-розшукового характеру, в діях підприємця все ж таки були виявлені ознаки злочинів? Адже не просто в теперішніх умовах «українського капіталізму» відшукати підприємця-ангела. До речі, санкціонував арешт підприємця Скрипки – суддя, і навряд чи зробив би він це без законних на те підстав. З цього приводу тележурналісти, і не тільки, у черговий раз зініціювали через Інтернет-мережу увагу громадськості – «В Україні суцільна корупція, порушення прав і свобод людини і т. ін.». Ніхто ж не заперечує даного факту. Виконуйте свою тележурналістську роботу якісно, думайте про власну безпеку, безпеку учасників ваших сюжетів та приймайте виважені, обгрунтовані рішення, і таким чином, знизьте рівень названого ризику до мінімуму. Та все ж, у разі, якщо телекореспондент С. Мальнев знав про корумпованість правоохоронної системи в Україні і довідався, що її представник – прокурор вимагає від підприємця Скрипки хабара, то чому ж він не повідомив про це компетентних представників СБ, МВС України? Можливо в такому разі події набрали б зовсім іншого спрямування і підприємець не перебував би під вартою.

Очевидно відповідь на дане запитання має дві версії. Перша – С. Мальнев немає належного, ні життєвого, ні професійного досвіду. Друга – характеру будь-якого тележурналіста властива природна спрага особистої слави і заради неї він немов дитя стає покірний перед власною безрозсудливістю. Як би там не було, а методика журналістського розслідування піар-феномену «п'ятихвилинної сенсації» відома. Метод діяльності новоявлених тележурналістів – постановка запитань, а пересічний глядач сам зробить висновки. Покоління «нових» телемитців не бажає розробляти істинні сюжети, а рухається по методу простих запитань, що мають обвинувальний підтекст і сприймаються телеглядачем як доведені факти. При цьому автори пропонованих методик журналістських розслідувань не несуть за скоєне (враховуючи негативні наслідки для суспільства) будь-якої правової відповідальності.

З цього постає зрозумілим, що як тележурналіст С. Мальнев не може вірно діяти в конфліктних ситуаціях, які виникають в нинішньому українському соціальному середовищі, і в той же час з легкістю створює їх, причім як правило з негативними наслідками для інших. Отож, тележурналісти повсякчас мають думати кандидатури яких особистостей їм слід підбирати як майбутніх героїв своїх піар феноменів «п'ятихвилинної сенсації», і які рішення індивідуально приймати в критичних життєвих ситуаціях, що подаються ними на громадський осуд.

Плебсологічний аналіз підтверджує, що викладене у певній мірі стосується також відеофільму з тематики власників ресурсу ЕХ.ua та його покровителів, створеного С. Мальневим і його колегами та демонстрованого в ефірі телеканалом «1+1» 25.02.2012 р. Відеофільм має

цілеспрямований документально-художній зміст. Автор показав у художній формі те, на що мав задум і не більше, а окремі епізоди свого телефільму фіксував навіть прихованою відеокамерою і в цьому переконалися телеглядачі. Тележурналіст проявив максимум помилкового, оманливого уявлення, тобто сприймав бажане за дійсне, і відповідно, запропонував глядачеві як об'єктивну реальність. При цьому автор нехтував принципами не те, що класичного, а навіть звичайного типового журналістичного розслідування. Сподіваюсь, що автора, все ж таки, у даний час навчають як студента-заочника високопрофесійні фахівці факультету слов'янської філології і журналістики Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Втім, у зазначеному випадку практична діяльність учня переконливо засвідчує про зворотнє. І це тому, що алогічно поєднувати непоєднуване і дійти висновку про бажане як фактичне нерозумно, бо назване – абсурд.

Плебсологічне порівняння підтверджує, що окрема інформація, якою хизувався тележурналіст у приватній телефонній розмові зі мною, має доволі сумнівне походження. До речі, ніхто і не заявляє, що автор тісно співпрацює з оперативними структурами МВС з метою збору будь-яких відомостей щодо колишніх і нинішніх працівників прокуратури України.

У плєбсологічному світосприйнятті доречним буде констатувати, що нині у середовищі української журналістики, причім у всіх її формах, має місце й інша як негативна, так і позитивна практика. Чого варта, наприклад, діяльність так званих «журналістів-кілерів»?

Та повернімося безпосередньо до плєбсологічного аналізу дій вєдучого тележурналіста – автора зазначеного сюжету. Спочатку тележурналіст озвучує головне питання – тему сюжету: «Хто володіє піратським сайтом EX.ua та є таємничим покровителем цього ресурсу?». А вже буквально через декілька хвилин оператор демонструє грандіозну фасадну сторону головного корпусу провідного навчального закладу України. Далі знову приголомшуюче для пересічної людини, втім неправдиве. Тепер йдеться про посади: «прокурора цілого відділу Генеральної прокуратури України», «головного консультанта Адміністрації Президента України Кучми». У зазначеному відеофільмі вигадані також й інші відомості.

Нами було встановлено шляхом опитування 119 громадян, які переглянули даний відеофільм. З них 90 осіб заявили, що відеофільм виготовлений на замовлення, а викладені у ньому факти «підтасовані» вєдучим.

Автор відеофільму не спромігся з'ясувати – ні хто є власником ресурсу EX.ua, ані прізвищ п'яти осіб, стосовно яких була порушена відповідна кримінальна справа. І це при тому, що громадськості добре відомі висновки розслідування західних журналістів з питання, хто є власником ресурсу EX.ua. Втім, зазначений штрих автор, на жаль, оминув Необ'єктивність, неповнота журналістського розслідування С. Мальнєва ще раз підтверджує про його замовний характер.

Підставою ж до порушення кримінальної справи по даному факту послуговували матеріали дослідчої перевірки, що засвідчили про масові нехтування авторського права і суміжних прав, у різних формах об'єктивної сторони даного злочину. Тележурналіст не вказав також, що функціонування Інтернет-ресурсу ЕХ.іа було призупинено завдяки проведенню органами дізнання завчасно спланованій оперативній комбінації. В результаті дослідчої перевірки органи дізнання, у регламентованому кримінально-процесуальному порядку вилучили з системи ЕХ.іа майже 200 серверів. Фактично ж, у даному разі на момент вилучення серверів у відповідному приміщенні мав місце санкціонований або несанкціонований обшук. Одначе практика дослідчої перевірки, що проводиться компетентними органами дізнання, переконливо засвідчує наступне. Представники правоохоронних відомств у процесуальному розумінні початково оглядають певний об'єкт (формально) і згодом вилучають його, про що і зазначають у відповідному протоколі огляду.

Ще один важливий, щоправда кримінально-правовий, акцент проблеми. Законодавець передбачив у санкції ч. 2 ст. 176 КК України застосування також до особи, визнаної винною у вчиненні даного злочину окрім основного і додаткового виду покарання – конфіскації майна. Тому у разі доведення винуватості тих чи інших осіб як працівників ресурсу ЕХ.іа (у тому числі й тих, стосовно яких кримінальна справа не була порушена – це може бути зроблено у будь-який момент розслідування основної справи) у вчиненні порушення авторського права і суміжних прав, вилученні 200 серверів можуть бути конфісковані. І це при тому, що у даний час слідчий, у провадженні якого перебуває дана кримінальна справа (якщо справа є особливо складною для її розслідування доручається декільком слідчим, при цьому один з них призначається старшим), має процесуальне право передати сервери на зберігання власникам або їх представникам.

Під час короткої розмови з ведучим тележурналістом автор статті водночас, користуючись нагодою, повідомив його про інформацію, що має неабияке наукове (філософське, історичне, історико-правове, соціологічне, психологічне, політологічне і навіть стратегічне – політичне) значення. Так, зокрема, застосовуючи нові методи і принципи цілинної міжгалузевої суспільно-правової науки, нареченої у свій час плебсологією, в результаті тривалого криміналістичного розслідування нам вдалося розкрити історичний злочин і виявити місце поховання Великої київської княгині Ольги.

Не зацікавили ведучого телекореспондента і встановлені нами завдяки плебсологічним (науково-криміналістичним) дослідженням правдиві відомості про окремі «братські могили» в регіоні Корсунь-Шевченківської битви періоду Другої світової війни, у яких спільно поховані загиблі солдати як радянської, так і німецької армій. Звісно ж, що названі факти у разі їх оприлюднення через канал «1+1» позитивно вплинули б на подальший розвиток міжнародних відносин між

Українською державою та країнами Європи, а особливо Федеративною Республікою Німеччини.

Ведучий телекореспондент залишив поза увагою і неабияку українську проблему суспільних відносин та правовідносин: людина (суспільство) – держава (органи влади). А між іншим, саме з цієї плебсологічної тематики 26 жовтня 2012 р. у м. Києві відбудеться V ювілейна Всеукраїнська науково-практична конференція.

Наступний, найважливіший момент, Бог – Праведний Суддя – свідок, що С. Мальнев, відведеною мені роллю ймовірного підозрюваного у таємничому покровительстві піратського сайту EX.ua, у сюжеті свого відеофільму явно принизив мою людську, громадянську і національну честь та гідність. І це при тому, що усе своє свідоме життя я самовіддано служив виключно благородним цінностям, а в першу чергу, любові до християнських та людських правд, а отже, й соціальному закону та українській державності. Проте, з урахуванням викладеного слід зауважити, що хоча автор і «метр криміналістики» (як зазначено у відеофільмі), втім навряд чи буду подавати до суду на телеканал «1+1», «бо судитися не Богу молитися, одними поклонами не відіб'єшся». Хіба, що суддя виявиться людиною неординарною, однак і це мало ймовірно, бо нині ж в Україні навіть за законні рішення судів необхідно платити, у тому числі й адвокату.

Отож, громадськості тепер відомі істинні причини бездіяльності автора щодо звернення у встановленому порядку до суду з позовною заявою про стягнення з телеканалу «1+1» грошової компенсації за заподіяну мені моральну шкоду. Що вже там казати, навіть спортсмену голими руками не розумно боротися один на один з левом, тим більше, що лев на свободі, а спортсмен у його клітці.

Узагальнюючи у плебсологічному розумінні викладене, приходимо до наступних *висновків*. На наш погляд, ідеальний зміст відеофільму, створеного у формі телевізійного сюжету на основі феномену «п'ятихвилинної сенсації» буде мати місце у тому випадку, якщо такий відповідає поняттю про ідеал [фр. *ideal* від гр. *iden* – поняття] як дещо досконале у даній галузі, бо об'єктивно віддзеркалює наявне як реальне.

Рецензент: к.ю.н., професор Литвин О.П.